

Wat deden de Waddenbroedvogels in 2008?

De Waddenzee is ons grootste aaneengesloten natuurgebied en herbergt veel bijzondere broedvogels. Samen met Duitse en Deense partners worden de broedvogels in de internationale Waddenzee al sinds 1991 jaarlijks geteld. De afgelopen jaren kenmerkten zich door o.a. een afname bij Blauwe Kiekendief, Scholekster, Kluut en Velduil, terwijl broedvogels herhaaldelijk geconfronteerd werden met stormvloeden. Hoe verliep het afgelopen broedseizoen?

Trends bij reigers en Eider

Het volgen van trends staat of valt natuurlijk bij het werk van vele tellers. Dankzij de medewerking van terreinbeheerders, vogelwachters, individuele tellers en vogelwerkgroepen kunnen de Waddensoorten nauwlettend worden gevolgd. En dat levert vaak verrassende resultaten op. Zo zien we dat, na het eerste broedgeval in 1999, de Kleine Zilverreiger inmiddels vaste grond onder de voeten heeft. Op Schiermonnikoog waren er minstens 12 paren, met 10 vliegvlugge jongen. Zoals ook bij de Lepelaar het geval was, treedt er nu kolonisatie op naar andere eilanden, inclusief de Duitse Waddenzee. Na een eerste (niet succesvol) broedgeval op Rottumeroog in 2007 waren er bij één nest 2 vliegvlugge jongen. Eén van de vogels was in 2006 als nestjong gekleurd op Schiermonnikoog. Ook Ameland is ontdekt; hier vlogen bij 3 paren 4 jongen uit. Bij de Eider wordt jaarlijks het aantal jongen geteld. En dat leverde een wisselend beeld. Ondanks een hoger aantal vrouwtjes op Vlieland werden hier weinig (72) jongen geteld. Op Schiermonnikoog zwommen eveneens bijna geen pullen, terwijl er op Ameland ruim 300 werden gezien. Op Griend werd met 90 nesten bijna een evenaring van het record van 92 in 2005 behaald. Ook het uiteindelijke broedsucces was hier goed met één grootgebracht jong per paar.

Meeuwen en sterns: weer, voedsel en predatie

In de afgelopen seizoenen werden de lage delen van de Waddenzee in het broedseizoen diverse malen door stormvloeden geteisterd. Vooral soorten die laat broeden (o.a. Scholekster, sterns) leden jongenverliezen. Extreme waterstanden bleven in 2008 uit. Uitzonderingen daargelaten, werden beduidend minder verliezen geïncasseerd bij de kwetsbare broeders van stranden en lage kwelders. Het pakte bijvoorbeeld goed uit voor de Dwergsterns op De Hors (Texel), waar 82 paartjes met meer succes dan voorheen nestelden. Het aantal Kokmeeuwen op Schiermonnikoog en langs de vastelandskust blijft almaar afnemen. Op Griend, daarentegen, werd met ruim 35.000 paar een nieuw record gevestigd. Ook het broedsucces leek hier goed, hoewel veel jongen een slechte

conditie hadden. Regenval en lage temperaturen (voedselgebrek/onderkoeling) alsmede predatie eisten hun tol. Dit was niet anders in een aantal kokmeeuwenkolonies op Texel en langs de Noord-Hollandse kust, en in de 30 paar tellende kolonie Zwartkopmeeuwen bij Wieringen. Ook de Stormmeeuwen op Oost-Ameland boekten een matig succes, terwijl die op Vlieland leden onder predatie. Afgekloven veertjes in de kolonie wezen op bezoek van een ter plaatse bekende (verwilderde) kat.

De kolonie Grote Sterns op Griend nam de laatste jaren geleidelijk af, maar groeide in 2008 weer naar bijna 8300 paar. Zowel hier als in de kolonies van De Petten (Texel) en het kweldertje van Hollum (Ameland) werd door de meerderheid van de paren succesvol gebroed. Zorgelijk is wel dat het kweldertje bij Hollum met elke storm kleiner wordt. Bij het uitblijven van maatregelen is het de vraag of hier in de toekomst nog grote aantallen Kokmeeuwen, Grote Sterns, Visdieven en Noordse Sterns terecht kunnen. Dat maatregelen baat kunnen hebben, blijkt op het Wagejot (Texel). De in 2006 aangelegde broedeilandjes leidden tot een stijging van het aantal Visdieven van 78 paren in 2006 naar 537 in 2008. Een alternatieve broedplaats voor de Visdieven op een bedrijventerrein in de haven van Delfzijl is nog steeds niet gevonden. De vogels verplaatsten zich naar hun oude kolonie op de havenschermpier, maar hebben daar sterk te lijden van recreatiedruk.

Rode Lijst-soorten in de duinen

Nederlandse Blauwe Kiekendieven en Velduilen broeden vrijwel alleen nog maar in het Waddengebied. Met 29 territoria Blauwe Kiekendieven was het seizoen opnieuw slechter dan het vorige. Na 2004 is het bestand gehalveerd. De laatste jaren hield de soort op Texel nog redelijk stand, maar ook hier – net als eerder op Terschelling en Ameland – tekent zich nu een scherpe teruggang af. Ondanks de afname was het broedsucces in 2008 duidelijk beter dan in de daljaren 2006-07. De Velduil zit eveneens in de rode cijfers, maar kende een verrassend goed seizoen. Op Ameland zaten tenminste 6 broedparen; weliswaar ver beneden het hoogtepunt van

42 paar in 1989, maar des te opvallender omdat het eiland sinds 2004 verlaten was. Ook op Terschelling (8-9 paar) en Griend (derde jaar op rij) deden de Velduilen het goed. Helaas beleefde Texel (3 paar) opnieuw een mager jaar (ondanks het ruimere voedselaanbod), en op Schiermonnikoog (1) hield het ook niet over. De herfstiging op Ameland geeft een sprankje hoop voor de toekomst, maar vooralsnog lijkt er sprake te zijn van een – voor muizeneters typische – aantalsfluctuaties. Schijnbaar maakten de woelmuizen van Ameland en Terschelling een piekjaar door, waarvan een zwerver als de Velduil profiteerde.

Ook de Tapuit is tegenwoordig grotendeels beperkt tot Noord-Nederland. Op Oost-Ameland hield de soort nog (relatief) goed stand. Aan de westkant van het eiland gaat het nu echter snel bergafwaarts, met 4 territoria in 2008 tegenover c. 20 in het 'Jaar van de Tapuit' 2005. Op Vlieland was het aantal van 16 paar ongeveer gelijk aan eerdere jaren.

Ander zeldzaams

Natuurlijk is er meer nieuws. Zo had Griend weer Middelste Zaagbekken, ditmaal 5 paar. Verder zat in het Lauwersmeer opnieuw een baltsend paar Bonte Strandlopers (na 3 in 2007). Grote Mantelmeeuwen broedden voor het eerst op Rottum en wederom op Griend (van 2 naar 3 paren). Een in 2000 als nestjong gekleurd vrouwtje van Europoort Rotterdam waagde zich hier (waarschijnlijk) voor het eerst aan een nest, echter zonder succes. Op Vlieland zong begin juni en eind augustus een Grauwe Fitis. Interessant, zeker in verband met de broedgevallen op Schiermonnikoog in 2003 en 2004. Ook zat op Vlieland (na 2005 en 2006) weer een paartje Grauwe Klauwier. De Roodmus is bijna verdwenen, maar op Ameland werd nog binnen 4 territoria gezongen. Tenslotte broedden er op Vlieland en Ameland weer gemengde paren Bonte x Zwarte Kraai.

Jelle Postma, Lieuwe Dijkse,
Peter de Boer & Kees Koffijberg

Het broedvogelmeetnet in de Waddenzee is onderdeel van het Trilateral Assessment and Monitoring Programme (TMAP) en wordt in Nederland mede georganiseerd in het kader van het Netwerk Ecologische Monitoring, in samenwerking met het Ministerie van LNV en het CBS en met veldbijdragen van de diverse terreinbeherende organisaties.

Tapuit. Terschelling, april 2007. Foto: Harvey van Diek